

En utvidgad möjlighet till uteslutning av advokater

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag om en utvidgad möjlighet till uteslutning av advokater ur Sveriges advokatsamfund.

Enligt nuvarande ordning finns det begränsade möjligheter att utesluta en advokat ur Advokatsamfundet på grund av hans eller hennes brottsliga agerande utanför advokatverksamheten. Förslaget innebär att en advokat som visar sig uppenbart olämplig att vara advokat genom att begå brott utanför advokatverksamheten ska uteslutas ur samfundet. Syftet är att säkerställa att advokater uppfyller lagens krav på lämplighet.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2018.

Behandlade förslag

Proposition 2016/17:209 En utvidgad möjlighet till uteslutning av advokater.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut 3

Redogörelse för ärendet 4

Utskottets överväganden.....5

    En utvidgad möjlighet till uteslutning av advokater 5

Bilaga 1

Förteckning över behandlade förslag.....9

    Propositionen 9

Bilaga 2

Regeringens lagförslag 10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

En utvidgad möjlighet till uteslutning av advokater

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i rättegångsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2016/17:209 punkterna 1 och 2.

Stockholm den 26 oktober 2017

På justitieutskottets vägnar

Tomas Tobé

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Tobé (M), Mats Pertoft (MP), Helene Petersson i Stockaryd (S), Elin Lundgren (S), Krister Hammarbergh (M), Anti Avsan (M), Susanne Eberstein (S), Johan Hedin (C), Anders Hansson (M), Petter Löberg (S), Adam Marttinen (SD), Roger Haddad (L), Linda Snecker (V), Andreas Carlson (KD), Lawen Redar (S), Patrick Reslow (-) och Sultan Kayhan (S).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2016/17:209 En utvidgad möjlighet till uteslutning av advokater.

Ingen motion har väckts med anledning av propositionen.

Utskottet redovisar i bilaga 1 regeringens förslag till riksdagsbeslut. Regeringens lagförslag återges i bilaga 2. Lagförslagen har granskats av Lagrådet som lämnade förslagen utan invändning.

Utskottets överväganden

En utvidgad möjlighet till uteslutning av advokater

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag.

Propositionen

Sveriges advokatsamfund och medlemskap i samfundet

Sveriges advokatsamfund är en sammanslutning där landets alla advokater ingår. Endast den som är ledamot av samfundet får kalla sig advokat. Bestämmelser om Advokatsamfundet och advokater finns i 8 kap. rättegångsbalken.

Advokatsamfundets prövning av de som ansöker om inträde syftar till att upprätthålla en hög kvalitet på advokatkåren. För att antas som ledamot i samfundet krävs bl.a. att sökanden har gjort sig känd för redbarhet och i övrigt anses lämplig att verka som advokat.

Tillsynen över advokater utövas av Advokatsamfundets styrelse och disciplinnämnd. Justitiekanslern får begära åtgärd hos disciplinnämnden mot en advokat som åsidosätter sin plikt och hos styrelsen mot den som inte längre är behörig att vara advokat.

Nuvarande möjligheter att utesluta en advokat ur Sveriges advokatsamfund

En advokat som i sin verksamhet uppsåtligen gör orätt eller som annars förfar oredligt ska uteslutas ur Advokatsamfundet. Om omständigheterna är förmildrande kan påföljden stanna vid en varning (8 kap. 7 § första stycket rättegångsbalken). Varken uteslutning på grund av uppsåtliga orättshandlingar eller uteslutning på grund av oredlighet förutsätter att advokatens handlande är straffbart. En advokat som uppsåtligen gör orätt kan bara uteslutas om agerandet har skett i advokatverksamheten. Någon definition av begreppet advokatverksamhet finns inte i lag.

I rättegångsbalken finns också en bestämmelse om att en advokat som ”annars åsidosätter sina plikter som advokat” får meddelas en varning eller erinran. Härunder faller enligt förarbetena varje förhållande från advokatens sida som inte kan anses överensstämma med god advokatsed (se NJA II 1943 s. 87). Om omständigheterna är synnerligen försvårande får advokaten uteslutas ur samfundet (8 kap. 7 § andra stycket rättegångsbalken).

Disciplinansvaret bör utvidgas till att även omfatta uteslutning på grund av brott som har begåtts utanför advokatverksamheten

Möjligheterna att ingripa mot en advokat genom uteslutning ur Advokatsamfundet är begränsade. Endast handlingar som advokaten begår i sin advokatverksamhet och oredlighet utanför verksamheten kan orsaka uteslutning. Därutöver finns det inte någon grund för att utesluta en advokat till följd av brott som denne har begått i sitt privatliv. Det kan betecknas som en brist att det i dagsläget inte finns något utrymme att reagera disciplinärt mot en advokat som i ett enskilt fall begår brott utanför advokatverksamheten.

Advokater har tillerkänts särskilda privilegier när det gäller oberoende och tystnadsplikt och har en sådan roll i rättsprocessen att det är rimligt att kunna ställa grundläggande krav på omdömesgillt agerande även utanför advokatverksamheten. Det är också viktigt för förtroendet för advokatkåren att det säkerställs att en advokat är lämplig för yrket och håller hög kvalitet både juridiskt och etiskt. Att en advokat begår brott i sitt privatliv kan vara så skadligt för förtroendet för såväl den enskilda advokaten som för kåren i stort att det bör finnas möjligheter att utesluta honom eller henne ur samfundet. I flera andra länder, bl.a. Finland, finns en sådan möjlighet. Mot ovan givna bakgrund föreslår regeringen att möjligheten att utesluta en advokat ur samfundet utvidgas om han eller hon har gjort sig skyldig till brott utanför advokatverksamheten.

Utformningen av den nya uteslutningsgrunden m.m.

En grundläggande förutsättning för uteslutning bör enligt regeringen vara att advokaten genom att begå brott bedöms vara olämplig att utföra advokatverksamhet. En sådan förutsättning bidrar till det övergripande syftet att säkerställa att endast lämpliga personer är advokater och att upprätthålla förtroendet för advokatväsendet. Det är även naturligt att knyta bestämmelsen till ett lämplighetskrav, eftersom ett sådant krav ställs upp när en ledamot antas i samfundet. Fördelen med en sådan ordning är att det även kan göras en allsidig bedömning av överträdelsen, till skillnad från om uteslutningsfrågan skulle kopplas endast till exempelvis brottets svårhetsgrad. En fråga är om det också ska krävas att advokaten är uppenbart olämplig att vara advokat för att uteslutning ska ske, eller om det räcker att advokaten är olämplig. Ett uppenbarhetskrav gäller för att kunna skilja en ordinarie domare från sin anställning (11 kap. 7 § första stycket regeringsformen). Med hänsyn till att uteslutning är en mycket ingripande påföljd för den enskilda advokaten anser regeringen att det bör krävas att advokaten är uppenbart olämplig för att uteslutning ska ske.

Vid bedömningen av om advokaten är uppenbart olämplig bör en helhetsbedömning göras. Särskilt bör det vid prövningen beaktas vilket slags brott det är fråga om och gärningens straffvärde, inklusive förmildrande och försvårande omständigheter. Även påföljden kan ha betydelse, liksom om gärningen har begåtts uppsåtligt eller av oaksamhet. Det finns anledning att

se strängare på uppsåtliga gärningar. Ju allvarigare brottsligheten är, desto större är sannolikheten för att advokaten är uppenbart olämplig att vara advokat. Om advokaten tidigare har gjort sig skyldig till brott bör också detta kunna beaktas vid bedömningen. Vid återfall i brott bör särskild hänsyn tas till vilken omfattning den tidigare brottsligheten har haft och vilken tid som har förflutit mellan brotten.

En ny uteslutningsgrund väcker frågan om förhållandet till de befintliga möjligheterna att utesluta en advokat på grund av att han eller hon i advokatverksamheten uppsåtligen har gjort orätt eller annars handlat oredligt. Regeringen anser att det inte har framkommit tillämpningsproblem eller andra omständigheter som medför att de befintliga uteslutningsgrunderna bör förändras. Det innebär att brott som begås utanför advokatverksamheten och som innebär ett oredligt agerande precis som hittills ska prövas enligt 8 kap. 7 § rättegångsbalken. Brott som begås utanför advokatverksamheten och som inte innebär oredlighet ska däremot prövas enligt den nya bestämmelsen.

Vidare finns det enligt regeringen inget behov av att införa alternativ till uteslutning i form av en varning i de fall det finns förmildrande omständigheter. För den nya uteslutningsgrunden bör i stället gälla att eventuella förmildrande omständigheter ska beaktas inom ramen för bedömningen av om advokaten är uppenbart olämplig att vara advokat eller inte. Den enda påföljd som kan aktualiseras för en advokat som efter att ha begått brott bedöms vara uppenbart olämplig att vara advokat bör därför vara uteslutning.

Överklagande av beslut om uteslutning enligt den nya bestämmelsen

Enligt nuvarande ordning har en advokat som har uteslutits ur samfundet rätt att överklaga ett sådant beslut till Högsta domstolen. Vidare har Justitiekanslern rätt att överklaga samtliga beslut angående disciplinåtgärder som disciplinnämnden eller Advokatsamfundets styrelse har fattat till Högsta domstolen (8 kap. 8 § rättegångsbalken). Regeringen anser att den berörda advokaten respektive Justitiekanslern på samma sätt bör kunna överklaga beslut om uteslutning och upphävande av registrering enligt den föreslagna nya bestämmelsen.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2018.

Den nya bestämmelsen om uteslutning ska inte tillämpas när det gäller brott som har begåtts före ikraftträdandet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att möjligheten bör utvidgas att utesluta advokater som har begått brott ur Sveriges advokatsamfund. Propositionen har inte lett till några motionsyrkanden eller andra invändningar

under utskottsbehandlingen. Utskottet anser att lagförslagen är ändamålsenligt utformade och att de bör antas av riksdagen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2016/17:209 En utvidgad möjlighet till uteslutning av advokater:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i rättegångsbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken

dels att 8 kap. 6 och 8 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 8 kap. 7 a §, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***8 kap.****6 §¹**

Tillsyn över advokatväsendet utövas av advokatsamfundets styrelse och disciplinnämnd, vilka har att tillse att en advokat vid utförande av talan inför domstol och i sin övriga verksamhet fyller de plikter som åvilar honom. Frågor om disciplinära ingripanden mot advokater enligt 7 § första–fjärde stycket prövas av disciplinnämnden och, i enlighet med vad som bestäms i stadgarna, av styrelsen.

En advokat är skyldig att lämna samfundet de uppgifter som behövs för tillsynen.

Justitiekanslern får begära åtgärd hos disciplinnämnden mot en advokat som åsidosätter sin plikt och hos styrelsen mot den som inte längre är behörig att vara advokat.

Den som har deltagit i handläggningen av ett tillsynsärende hos advokatsamfundet får inte obehörigen röja vad han därvid har erfarit om någons personliga eller

Advokatväsendet står under tillsyn av advokatsamfundets styrelse och disciplinnämnd. Styrelsen och disciplinnämnden ska se till att en advokat uppfyller sina skyldigheter när han eller hon utför talan i domstol och utövar sin advokatverksamhet i övrigt. Frågor om disciplinära ingripanden mot advokater enligt 7 § första–fjärde styckena och 7 a § prövas av disciplinnämnden och, i enlighet med vad som bestäms i stadgarna, av styrelsen. En advokat är skyldig att lämna de uppgifter till samfundet som behövs för tillsynen.

Justitiekanslern får begära att disciplinnämnden vidtar åtgärder mot en advokat som inte uppfyller sina skyldigheter och att styrelsen vidtar åtgärder mot den som inte längre är behörig att vara advokat.

Den som har deltagit i handläggningen av ett tillsynsärende hos advokatsamfundet får inte obehörigen röja vad han eller hon då har fått veta om någons per-

¹ Senaste lydelse 1997:273.

ekonomiska förhållanden.

sonliga eller ekonomiska förhållanden.

7 a §

En advokat som, i andra fall än som avses i 7 § första stycket, genom att begå brott har visat sig uppenbart olämplig att vara advokat ska uteslutas ur advokatsamfundet. När det gäller en sådan advokat som avses i 2 a § ska registreringen upphävas.

I samband med ett beslut om uteslutning eller upphävande av registrering enligt första stycket får det bestämmas att beslutet ska verkställas genast.

8 §²

Den som vägrats inträde i eller utesluts ur advokatsamfundet får överklaga beslutet hos Högsta domstolen. Detsamma gäller den som vägrats registrering enligt 2 a § eller vars registrering upphävts enligt 7 §. Justitiekanslern får hos Högsta domstolen överklaga ett beslut enligt 7 § av samfundets styrelse eller disciplinnämnd.

Den som har fått avslag på en ansökan om inträde i advokatsamfundet eller som har utesluts ur advokatsamfundet får överklaga beslutet till Högsta domstolen. Detsamma gäller den som har fått avslag på en ansökan om registrering enligt 2 a § eller som har fått sin registrering upphävd enligt 7 eller 7 a §. Justitiekanslern får överklaga ett beslut enligt 7 eller 7 a § till Högsta domstolen.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

2. Bestämmelserna i den nya 8 kap. 7 a § tillämpas inte när det gäller brott som har begåtts före ikraftträdandet.

² Senaste lydelse 1999:791.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän

Härigenom föreskrivs att 18 § lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän ska ha följande lydelse.

18 §¹

Om ett ärende är av sådan beskaffenhet att det lämpligen kan utredas och prövas av någon annan myndighet än ombudsmännen och om myndigheten inte tidigare har prövat saken, får ombudsman överlämna ärendet till denna myndighet för handläggning. Endast ärende som väckts genom klagomål får överlämnas till Justitiekanslern och endast efter överenskommelse med denne.

Om ett klagomål avser en befattningshavare som är advokat och frågan som väckts genom klagomålet är sådan att den enligt 8 kap. 7 § fjärde stycket rättegångsbalken kan prövas av något organ inom advokatsamfundet, får ombudsman överlämna klagomålet till samfundet för handläggning.

Om ett ärende är av sådan beskaffenhet att det lämpligen kan utredas och prövas av någon annan myndighet än ombudsmännen och om myndigheten inte tidigare har prövat saken, får *en* ombudsman överlämna ärendet till denna myndighet för handläggning. Endast *ett* ärende som *har* väckts genom klagomål får överlämnas till Justitiekanslern och endast efter överenskommelse med denne.

Om ett klagomål avser en befattningshavare som är advokat och *om* frågan som *har* väckts genom klagomålet är sådan att den enligt 8 kap. 6 § första stycket rättegångsbalken kan prövas av något organ inom advokatsamfundet, får *en* ombudsman överlämna klagomålet till samfundet för handläggning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

¹ Senaste lydelse 1997:561.